

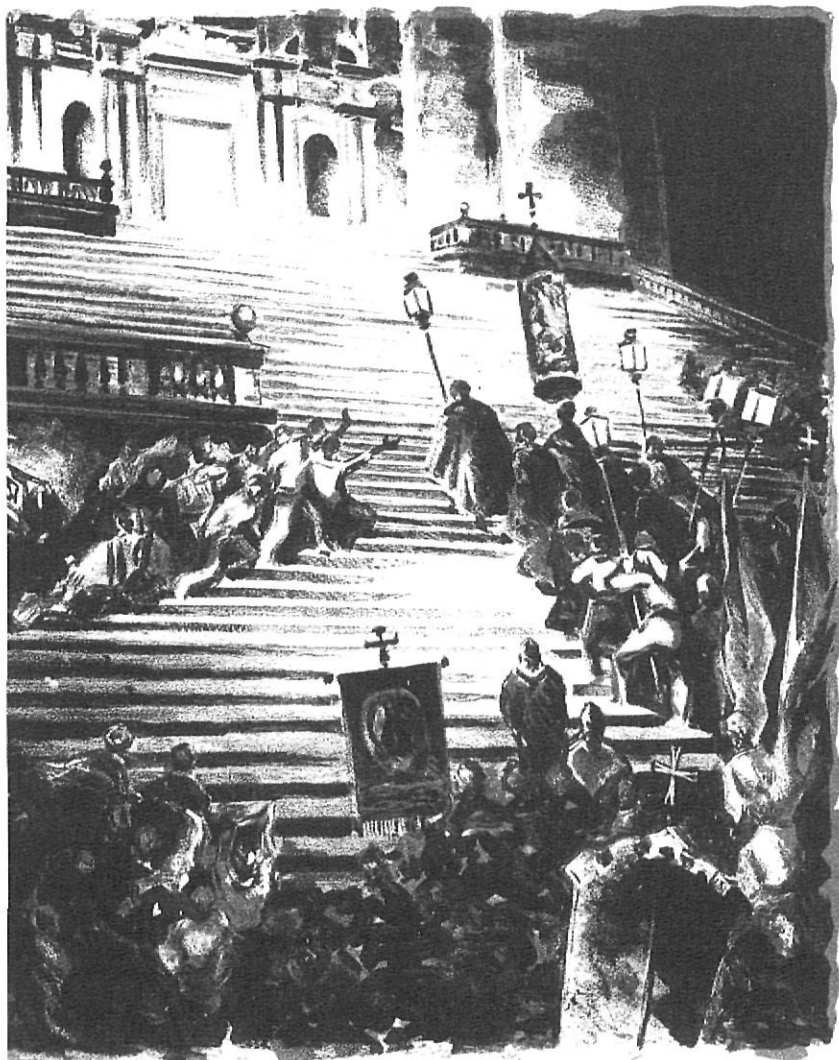
«La fi del món» a París

CARLES FONTSERÉ

París, en els anys adversos de l'exili, durant la Segona Guerra Mundial, Rafael Tasis i Marca va escriure «... mentre a Catalunya segueix interdicta tota manifestació pública de l'idioma, el llibre català de luxe dona els seus primers passos. Aquest fenomen, que sembla una contradicció dels fets socials i intel·lectuals que travessa la nostra cultura, és evident.

Tasis es refereix a les edicions il·lustrades que Emili Grau Sala, Antoni Clavé i jo mateix vam emprendre en terres franceses. «Fet i fet», continuà escrivint Rafael Tasis, «fidels a les característiques del gènere, una narració com *La Fi del Món a Girona*, prou coneguda dels nombrosos lectors que admiren l'art narratiu de Joaquim Ruyra, mereix evidentment d'ésser presentada amb la interpretació gràfica que les seves imatges sugereixen a un artista català».

A cavall dels períodes bèl·lic i post-bèl·lic, durant els quals vaig exercir d'artista-editor de llibres de luxe a tiratge limitat, il·lustrats amb aiguaforts, boixos i litografies originals tirades a les meves premses a mà i sota la meua direcció personal, Rafael Tasis fou el meu conseller literari. Jo desitjava il·lustrar un llibre sobre la ciutat de Girona després de les *Odes* que vaig il·lustrar amb aiguaforts sobre Barcelona, la meua ciutat natal, i en Tasis em va recomanar llegir les narracions de Ruyra.

n/a. 4/6

Carles Fontseré 46

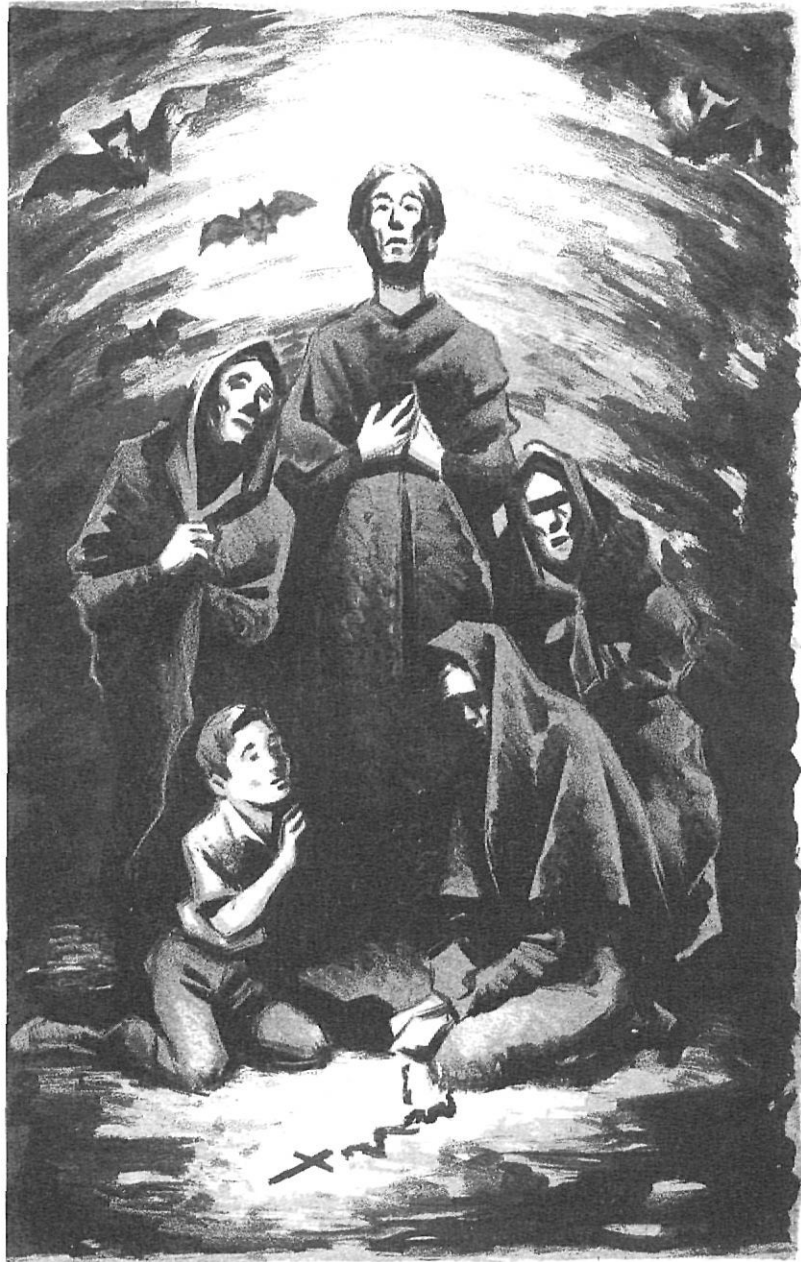
Ces figures '45

De *La Fi del Món a Girona* em va copsar la tragèdia dels que «confessaven llurs pecats en veu alta», com feien els cristians primitius i avui ho fan encara els negres de Harlem; la punyent descripció de la processó que desemboca a la plaça de la Catedral, «al peu d'aquella grandiosa i altíssima escalinata que serveix de peanya al temple gegantí». Foren en particular aquestes escenes apocalíptiques les que em feren decidir il·lustrar el relat que Ruyra centra en la ciutat de Girona.

Jo sóc un pintor que ha pintat poc. Un mandra actiu que s'ha interessat més per participar, d'alguna manera, en la «circumstància» que en cada moment m'ha tocat de viure, que no passar-me el dia de tal hora a tal altra pintant. I la «circumstància» en aquells fatídics anys quaranta, era l'anorreament total de la nostra cultura a Catalunya. Vaig tractar, doncs, de perseverar, de portar el meu grà de sorra a la continuïtat...

D'altra banda, m'he passat més hores remenant llibres en la Bibliothèque Nationale de París i en la Public Library de Nova York, que en el taller davant del cavallet. Voltaire em va suggerir el lema que vaig emprar com a divisa en les meves edicions: «Il faut cultiver notre jardin»; i un papyrus egipci de l'època del Novell Imperi, el Chester Beatty IV, em va assenyalar el camí a seguir. Diu així: «... l'home mor, el seu cos esdevé pols, tots els seus semblants tornen a la terra; però el llibre farà que el seu record sigui transmès de boca en boca, més val un llibre que una sòlida casa, més que un temple d'occident, més i tot que un fort castell o que una estela erigida en un santuari».

Però la inspiració per a les il·lustracions sobre Girona me la va proporcionar el relat de Joaquim Ruyra. Per executar les il·lustracions, vaig prendre, prèviament, una sèrie d'apunts del natural aprofintant la meua relació amb les actrius que llavors interpretaven *La Maison de Bernarda* de Garcia Lorca, en el Studio des Champs Elysées —obra per a la qual jo havia dissenyat el vestuari i l'escenografia—. D'aquesta manera, per al grup de dones que figura en la litografia frontispici del llibre, van fer-me gràciosament de model les artistes Germaine Kergean, de la Comédie Française, Jeanne Hardeyn, Germaine Michel i Silvia Monfort; i per als personatges masculins, el jove actor Michel Marsay.

A la pàgina de l'esquerra, apunts inèdits a la ploma de Carles Fontserè, fets a París com a preparació de les il·lustracions de *La fi del món a Girona*. En aquesta pàgina, a la 49 i a la portada, tres de les litografies que ornaven l'edició del llibre.